

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Дека́н географічного факультету
Іван Калинич /Іван КАЛИНИЧ/
« 30 » червня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПОЛІТИЧНА ГЕОГРАФІЯ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність (Спеціалізація)	014.07 Середня освіта (Географія)
Освітня програма	Географія
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Ужгород - 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «**Політична географія**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 «Освіта/Педагогіка»**, спеціальність **014 Середня освіта «Географія»** (денна, заочна), предметна спеціальність (спеціалізація) **014.07 Середня освіта (Географія)**, освітня програма «**Географія**».

Укладач: Жулканич Борис Михайлович, старший викладач кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

протокол № 11 від «23» червня 2022 р.

Завідувач кафедри

Степан ПОП

Схвалено науково-методичною комісією географічного факультету

протокол № 10 від «29» червня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії

Людвиг ПОТІШ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	3-й	4-й
Кількість модулів – 4	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання:	5-й	7-й
аудиторних – 3	Лекції:	
	36	10
самостійної роботи студента -3	Практичні (семінарські):	
	24	8
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усний залік	Самостійна робота:	
	60	102
	5	4

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Політична географія» є: розкрити особливості сучасної політичної картини світу, сформувати у студентів знання про основи геополітики як практичного інструменту розв'язання регіональних проблем у світі та в Україні, показати роль та місце України у світовому геополітичному просторі.

Завдання вивчення дисципліни:

- ознайомити студентів з науковими основами політичної географії;
- розглянути історичні етапи формування політичної географії;
- розкрити сутність територіально-політичної організації суспільства та територіально-політичних систем різних ієрархічних рівнів;
- вивчити сучасну політичну карту світу; показати сучасну геополітичну картину світу;
- проаналізувати основні регіональні геополітичні проблеми у світі;
- засвоєння розгорнутої інформації про форми державного устрою та систему органів державної влади, функції державних кордонів і столиць;
- аналіз новітніх територіальних трансформацій політичної карти світу;
- формування уявлення про співвідношення сил у світовій політиці;
- виявлення впливу геоглобалізаційних процесів на політичну карту світу, державу і окремого громадянина;
- особливості геополітичної ситуації в окремих регіонах світу; політико-географічне та геополітичне положення України прищеплення навичок самостійної роботи з різними джерелами політичної, економічної та географічної інформації (картами, схемами, статистичними даними, літературою, ілюстрованим матеріалом, ресурсами всесвітньої мережі Internet тощо);
- вивчення і перевірка знань політико-географічної номенклатури тощо.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК 1);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя (ЗК 2);
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 3)
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК 5);
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. (ЗК 7).
- здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)(ЗК 9).
- здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків (ФК 1);
- здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів (ФК 3);
- здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення (ФК 4);
- здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури (ФК 6).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Політична географія» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми (ОП): ОПП підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 середня освіта «Географія»:

ОК 1.3 «Філософія»;

ОК 1.4 «Історія та культура України»;

ОК 2.9 «Фізична географія материків та океанів та методика її навчання»;

ОК 2.11 «Основи суспільної географії»;

ОК 2.12 «Регіональна економічна і соціальна географія»;

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Освітньо-професійна програма здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 середня освіта, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.	ПК1
Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному).	ПК 3
Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України	ПК 4
Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників, особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України та свого регіону.	ПК 6
Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.	ПК 7

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Географічне країнознавство»

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знає основні історичні етапи розвитку предметної області.	РН 1
Уміє використовувати інструменти демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності.	РН 6
Уміє застосовувати міжнародні та національні стандарти і практики в професійній діяльності.	РН 7
Добирає і застосовує сучасні освітні технології та методики для	РН 8

<p>формування предметних компетентностей учнів і здійснює самоаналіз ефективності уроків.</p>	
<p>Здатний цінувати різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва.</p>	PH 11
<p>Усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.</p>	PH 12
<p>Знає та розуміє основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру географії, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географічної науки.</p>	PH 13
<p>Пояснює просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.</p>	PH 14
<p>Описує основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих їхніх компонентів, класифікує зв'язки й залежності міжкомпонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них.</p>	PH 15
<p>Пояснює зміни, які відбуваються в географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки й детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.</p>	PH 16
<p>Формує в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування друкованою і цифровою картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій.</p>	PH 17
<p>Застосовує базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природно-географічні та суспільно-географічні явища і процеси, пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії.</p>	PH 18
<p>Уміє характеризувати природні ландшафти і регіони, пояснювати їхні особливості та взаємозв'язки, сформовані географічним положенням й іншими географічними чинниками (зокрема під час навчальних польових практик).</p>	PH 19
<p>Розуміє глобальні суспільно-географічні процеси, вміє складати характеристики населення світу, секторів і галузей світового господарства.</p>	PH 20
<p>Характеризує і оцінює природні умови і ресурси, населення та господарство України, її роль і місце в сучасних суспільно-географічних процесах у світі; знає і розуміє географічні особливості свого адміністративного регіону.</p>	PH 21
<p>Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати теоретичні й методичні засади навчання географії для виконання освітньої програми в базовій середній школі.</p>	PH 22

Відповідно до освітньої програми «Освітньо-професійна програма здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 середня освіта, вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усні відповіді, презентації, доповіді.

Форма модульного контролю: письмова робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік в усній формі.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T 3	T 4	T5	50	100
10	10	1 0	1 0	10		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T 3	T 4	T5	50	100

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	7	28	7	28
Презентації	1	12	1	12
Доповідь	1	10	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Оцінка *відмінно (А)* виставляється, коли студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка *добре (В)* виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань

студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка *добре* (**C**) виставляється студенту, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка *задовільно* (**D**) виставляється, коли студент розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння програмного матеріалу.

Оцінка *задовільно* (**E**) виставляється, коли студент неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у студента.

Оцінка *незадовільно* (**FX**) виставляється студенту, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка *незадовільно* (**F**) виставляється студенту, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання.

За результатами контролю знань студентів, дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового іспиту) - «відмінно», «добре», та «задовільно». Студент має право підвищити оцінку, складаючи іспит.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з дисципліни «Історична географія з основами етнографії»; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід явища, описує можливі наслідки, результати, що впливають з наявних даних. У студента не виникає труднощів при відповідях на видозмінені завдання. Він вільно справляється із класифікаціями, термінами та іншими видами застосування знань, показує знайомство з навчальною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних завдань.
82-89	Твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його. Не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	Знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні знання при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозміненій, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.
64-73	Має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих

	деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	Самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача. При виконанні практичних завдань намагається зробити звіт про виконані дії.
35-59	Не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом науки; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі підказки викладача.
1-34	Має загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, не може вирішити практичних завдань.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

МЕТОДОЛОГІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ. ПОЛІТИЧНА КАРТА СВІТУ

I. Політична карта світу як об'єкт політичної географії

ТЕМА 1. Методологія та історія формування політичної географії як науки

Предмет і метод географії. Зміст поняття «політика». Політична географія (ПГ) як наука: підходи до визначення. Політична сфера (політосфера) суспільного життя як об'єкт вивчення ПГ. Структура ПГ. Методи ПГ. Рівні дослідження ПГ. Місце ПГ в системі туристсько-економічних, суспільно-географічних наук. Сучасні завдання й функції ПГ (теоретико-пізнавальна, методологічна, світоглядно-гуманістична).

Генезис політико-географічної думки. «Нова» ПГ: проблематика і теорії. Концепції територіально-політичної організації сучасних суспільств.

Розвиток української політико-географічної думки. Сучасний стан ПГ в Україні.

ТЕМА 2. Політична карта світу як об'єкт наукового дослідження

Політична карта світу (ПК). Періодизація всесвітньої історії й формування ПК світу. Поняття якісних та кількісних змін на ПК. Проблема регіоналізації ПК світу. Формування регіональних цивілізацій. Регіональні розходження і їхні причини. Акроніми (аббревіатури) на ПК світу: види, приклади.

Суперечливі та проблемні питання стану сучасної ПК світу. Міжнародні конфлікти, їх типи, об'єктивні та суб'єктивні передумови виникнення. "Гарячі" точки планети. Етнополітичні конфлікти: чинники, шляхи подолання. Проблеми територіальних претензій. Географія специфічних політичних утворень. Регіоналістські, автономістські та сепаратистські етнічні рухи, їх географія.

ТЕМА 3. Географічне державознавство

Об'єкти ПК: «держава», «країна», «територія». Територіально-політична організація суспільства. Види і функції територіально-політичних систем (ТПС). Держава як найбільш цілісна ТПС. Ознаки держави. Внутрішні та зовнішні функції держави.

Історична зміна і розвиток уявлень про державу. Теорії походження держави. Характеристики держави як географічного об'єкта. Політико-географічне положення (ПП) держави.

Географічний простір держави. Форми державної території. Вплив конфігурації території на суспільні процеси в державі.

Адміністративно-територіальний поділ (АТП) держави. Співвідношення місцевого і територіального управління. Принципи формування сітки АТП. Ієрархія одиниць АТП. Функції АТП. Адміністративно-територіальний устрій, його структура. Поділ адміністративних одиниць за площею і чисельністю населення в деяких державах світу. Головні сучасні напрями реформування АТП: укрупнення низових ланок, створення великих регіонів тощо. Перспективи адміністративної реформи в Україні.

ТЕМА 4. Класифікації та типології країн світу

Значення і сутність типологій країн.

Показники для «географічних» типологій (форми правління, форми державного устрою, типи політичних режимів).. Новітні погляди на класифікації країн: теократичні республіки, держави-напівфедерації тощо.

Федералізм як форма державного устрою. Порівняння унітарних і федеративних держав. Класифікації країн світу за географічним, економіко-географічним, політико-географічним положеннями, величиною території, кількістю і типом відтворення населення, його національним складом, рівнем урбанізації, природно-ресурсним потенціалом. Типологія країн світу за рівнем соціально-економічного розвитку та господарською спеціалізацією в міжнародному поділі праці, за рівнем сформованості організаційно-управлінських структур, структурою господарства країни. Інші підходи до класифікації країн. Країни за ступенем небезпеки для туристів.

II. Історія формування та сучасний стан політичної карти світу

ТЕМА 5. Сучасна політична карта світу. А/Політична карта Старого Світу – Євразії та Північної Африки

Азія - найбільша частина світу.

ПК Євразії та Північної Африки за часи Середньовіччя, її характерні особливості. Основні міждержавні суперечності, що обумовили формування ПК Європи Нового часу. Хронологія європейської колонізації Азії. Антиколоніальний рух в азіатських країнах. Введення мандатної системи. Хвилі деколонізації.

Характеристика основних етапів формування ПК у ХХ ст. Друга світова війна і територіальні зміни по її закінченні. Основні особливості ПК в період «холодної війни». Наслідки падіння "залізної завіси". Розпад соціалістичних федеративних держав і системи соціалізму в цілому.

ПК Європи та Азії на сучасному етапі. Субрегіони і їхній склад. Сучасні системи державного правління. «Гарячі точки» на ПК. Народи без державності. Нові індустріальні країни Південно-Східної Азії: причини і наслідки економічного буму.

Україна на ПК Європи та світу.

Б/Політична карта Нового Світу

Політична карта Африки на південь від Сахари.

Політична карта Латинської Америки. Проблема регіоналізації ПК Америки.. Роль США в Центральній Америці.

Політична карта Північної Америки. Колонізація Північної Америки. США: особливості устрою території.

Політична карта Австралії, Океанії та Антарктиди. Освоєння Австралії – країна «переселенського капіталізму». Океанія - найбільше скупчення островів. Сучасні політичні статуси острівних держав. Антарктида на ПК світу: міжнародно-правовий режим. Особливий політичний статус Антарктиди та територіальні претензії на її територію: причини та прогнозування подальшого стану.

Модуль 2

ПРИКЛАДНІ ПИТАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ

III. Міждержавні границі та їх функції в сучасному світі

ТЕМА 6. Географія столиць, кордонів та міжнародні інтеграційні об'єднання на політичній карті світу

Столиця – головний політичний центр держави. Класифікація столиць за походженням. Ексцентриситет столиці і його політико-географічне значення. Основні політичні функції. Явище перенесення столиць: причини, приклади, хронологія. Офіційні та фактичні столиці. Літня та зимова столиці Бутану. Столиця як місце зосередження найцінніших історико-культурних ресурсів держави. Роль столиць у формуванні географії туристичних потоків.

Лімологія: державний кордон як ознака суверенітету. Підходи і методи географічних досліджень державних кордонів. Види і типи границь. Функції кордонів в епоху глобалізації (бар'єрна, контактна, фільтрувальна), їх співвідношення. Державні кордони як складова світової системи границь. Спінні кордони. Доктрини "вільних" та "прозорих" кордонів. Державне будівництво і границі. Адміністративні границі. Транскордонне співробітництво, трансграничні райони та їх типи. Майбутнє світової системи політичних кордонів.

Міжнародні інтеграційні об'єднання на політичній карті світу.

Умови і причини міжнародної інтеграції. Основні етапи й шляхи створення міжнародних організацій. Принципи й правила формування міжнародних організацій у ХХ–ХХІ ст. Політична й економічна інтеграція. Поділ міжнародних організацій за функціональними особливостями. Типи основних міжнародних організацій, їхній склад і мета. Участь України в роботі міжнародних організацій.

Найважливіші глобальні міжнародні організації.

Регіональна інтеграція та розмивання поняття державного суверенітету. Значення провідних регіональних та субрегіональних міждержавних організацій. Чорноморський регіон економічного співробітництва (ЧРЕС). Вплив інтеграційних процесів на свободу переміщення та розвиток туризму (Шенгенська угода).

ТЕМА 7. Електоральна географія.

Географія виборів (електоральна географія) - новий напрям розвитку ПГ. Місце електоральної географії (ЕГ) у системі географічних наук. Теоретичні основи ЕГ і її основні напрямки. Методи досліджень ЕГ. Географія голосувань. Географічні фактори голосувань. Географія представництва. Розміщення партійно-політичних сил (ППС) та їх територіальне співвідношення. Фактори територіальної розстановки ППС. Аналіз впливу ППС на результати виборів. Політико-географічне (електоральне) районування держави. Викривлення. волевиявлення виборців.

Поняття політичної партії та громадсько-політичного руху. Функції політичної партії. Підходи до типології політичних партій. Класифікація партій за напрямками політичних поглядів (ідеологією). Соціальна база політичної партії. Партійні системи, їх класифікація. Види громадських організацій.

Критерії класифікацій виборчих систем. Типи виборчих систем на прикладі окремих держав. Чинники, що впливають на політичну ситуацію в країні.

Сучасна політична ситуація в Україні (за результатами останніх виборів). Електоральна географія України. Основні партії України. Градієнта Захід/Схід. Розходження місто/сіло.

ТЕМА 8. Історія геополітичної думки і теоретичні підходи в геополітиці.

Історична змінюваність політичних уявлень. Поняття геополітики. Зміст і співвідношення понять «політична географія», «геополітика», «геостратегія». Історія геополітичних уявлень і теорій. Напрями геополітики. Вплив на розвиток геополітики праць Ф.Ратцеля. Євразійський материк як найважливіший геополітичний регіон сучасності. Основні геостратегічні агенти Євразії (Китай, Німеччина, Франція, Росія, Індія). Геополітичні центри Євразії.

Основні класичні геополітичні доктрини. Наукові школи сучасної геополітики. Нестабільність сучасної геополітичної ситуації у світі, перспективи її зміни.

Сучасні геополітичні проблеми кордонів як геополітичної реальності, мети, геополітичного засобу. Чинники, що впливають на світовий статус держави.

Геополітика й Україна. Геополітичні доктрини України.

ТЕМА 9. Основи геоглобалістики.

Якісна зміна міжнародної політичної системи. Поняття «глобалізація». Глобалізація як історичний процес: вплив на політосферу і політичну карту світу. Посилення взаємозв'язків між країнами у всіх сферах життя у XX–XXI ст.ст. Глобалізація процесів економічного, соціального, політичного, культурного і духовного розвитку людства. Глобалізація та трансформація інституту держави. Транснаціональні корпорації (ТНК) як нові геостратегічні суб'єкти міжнародних відносин. Виникнення глобальних (всесвітніх) проблем: поняття і класифікації. Взаємозв'язок між ними, причини виникнення, сучасний стан й перспективи вирішення. Проблеми поширення демократії і багатопартійності. Значення глобалізації для окремого громадянина.

6.2. Структура навчальної дисципліни (денна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: <i>денна</i>					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
5-й семестр						
Модуль 1. МЕТОДОЛОГІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ. ПОЛІТИЧНА КАРТА СВІТУ						
Тема 1. Методологія та історія формування політичної географії як науки	10	2	2			6
Тема 2. Політична карта світу як об'єкт наукового дослідження	14	4	4			6
Тема 3. Географічне державознавство	12	4	2			6
Тема 4. Класифікації та типології країн світу	12	4	2			6
Тема 5. Сучасна політична карта світу.	12	4	2			6
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	60	18	12			30
Модуль 2. ПРИКЛАДНІ ПИТАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ.						
Тема 6. Географія столиць, границь та міжнародні інтеграційні об'єднання на політичній карті світу	14	4	3			7
Тема 7. Електоральна географія	16	5	3			8
Тема 8. Історія геополітичної думки і теоретичні підходи в геополітиці	14	4	3			7
Тема 9. Основи геоглобалістики	16	5	3			8
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	60	18	12			30
Разом за семестр	120	36	24			60

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ модуля, теми	Назва практичного (семінарського) заняття і короткий його зміст	Кількість аудиторних годин	
		Денна	Заочна
Тема 1	Практична робота 1. Політична географія як наука. Політика як географічна реальність	2	1
Тема 2 (1/2)	Практична робота 2. Території суверенні, залежні та з невизначеним статусом на сучасній політичній карті світу	4	1
Тема 3	Практична робота 3. Динамізм політичної карти світу та територіальні претензії держав	2	1
Тема 4	Практична робота 4. Географічні типології країн світу	4	1
Теми 5, 6	Практична робота 5. Історична політична географія	2	1
Теми 7,8	Практична робота 6. Міжнародні інтеграційні процеси	4	1
Тема 9 Тема 10 (1/2)	Практична робота 7. Електоральна географія Практична робота 8. Геополітика	2 2	1
Тема 10 (1/2)	Практична робота 9. Геополітичні концепції	2	1
Разом		24	8

6.4. Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної форми навчання:

39 год. – підготовка до аудиторних занять;

20 год. – підготовка до контрольних заходів;

10 год. - підготовка питань, які не розглядаються під час аудиторних занять.

№ з /п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Геоконфліктологія як напрям політичної географії: історія формування, сучасний стан, методологія.	2	3
2	Проблема зіткнення глобалістських та антиглобалістських поглядів у сучасному світі.	2	3
3	Географія сепаратизму.	2	4
4	Роль ООН у вирішенні збройних конфліктів в світі.	2	3
5	Роль природо ресурсного чинника у виникненні і розвитку регіональних і глобальних конфліктів.	2	4
6	Міждержавні конфлікти у Південно-Китайському морі.	2	3

7	Країнознавча характеристика самопроголошених держав на пострадянському просторі.	2	4
8	Проблема централізації держав та самовизначення народів.	2	4
9	Національно-етнічні проблеми й протиріччя у Південно-Східній Європі.	2	3
10	Ісламський світ на сучасній політичній карті світу.	2	3
11	Характеристика історичних форм колоніальної залежності.	2	3
12	Порівняльна характеристика монархічних форм устрою різних країн.	2	4
13	Етапи формування політичної карти Європи.	2	3
14	Історико-географічний процес формування національних держав у Західній, Центральній і Східній Європі.	2	4
15	Динамізм і консерватизм розвитку політичної карти світу.	2	3
16	Самовизначення народів і збереження територіальної цілісності держави – основні принципи міжнародного права і їхнє відбиття на політичній карті.	2	4
17	Проблеми територіального розмежування морського простору.	2	3
18	Антарктида на карті світу: міжнародно-правовий статус.	2	3
19	Сценарії розвитку політичної карти світу в XXI столітті. Прогнози розпаду держав у Європі, Азії, Африці й Америці.	2	4
20	Пірамідальна будова світу в XXI столітті: перспективи розвитку.	2	3
21	Недоторканність і непорушність державних кордонів – основний принцип міждержавних відносин в XXI столітті.	2	3
22	Адміністративно-територіальний поділ (АТП) держав. Географічні типи АТП.	2	3
23	Етноконфесійний чинник формування політичної карти світу та Балканського півострова.	2	4
24	Європейська інтеграція: основні інтеграційні об'єднання.	2	3
25	Друга світова війна і територіальні зміни по закінченні.	2	3
26	Геополітична концепція євразійства.	2	4
27	Теорія етногенезу Л.М. Гумільова.	2	3
28	Грецька цивілізація і Римська імперія.	2	4
29	Західна Європа: Франкська імперія, Священна Римська імперія.	2	4
30	Геополітичні конфлікти в світі. Сучасні геополітичні проблеми кордонів.	2	4
	Разом	60	102

**7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ,
ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА
(у разі потреби)**

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Голиков А.П. та ін. Вступ до економічної і соціальної географії: Підруч. / А.П. Голиков, Я.Б. Олійник, А.В. Степаненко. – К.: Либідь, 1996. – 320 с.
2. Дністрянський М.С. Політична географія та геополітика: Навч. посіб. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – 344 с.
3. Економічна і соціальна географія світу: Підручник / За ред. Б. Яценка. – К.: АртЕк, 1997. – 246 с.
4. Яценко Б.П. Політична географія: навч. посіб. – К.: Вид. Ін-ту сходознавства НАНУ, 2005. – 134 с.
5. Політична географія і геополітика: Навч.посібник / Б.П. Яценко, В.І. Стафійчук, Ю.С. Брайчевський та ін.; за ред. Б.П. Яценка. – К.: Либідь, 2007. – 255 с.

Допоміжна література

1. Безуглий В.В., Козинець С.В. Регіональна економічна та соціальна географія світу. – К.: ВЦ "Академія", 2003. – 688 с.
2. Економічна і соціальна географія світу / За ред. Є.П. Качана. - Тернопіль: Астон, 1999.
3. Копернік С.Г., Коваленко Р.Р. Економічна і соціальна географія світу в опорних схемах: Навч.-метод. посібник для учнів, абітур., студ. і вчит. - К.: ПП „Компанія „Актуальна освіта”, 1998.
4. Масляк П.О., Олійник Я.Б., Степаненко А.В. Словник-довідник учня з економічної і соціальної географії світу. – К.: Лібра, 1996. – 328 с.
5. Олійник Л.Б., Степаненко А.В. Вступ до соціальної географії: Навчальний посібник. – К.: "Знання", КОО, 2000. – 204 с.
6. Пістун М.Д. Основи теорії суспільної географії. – К.: Вища шк., 1996.-232 с.
7. Шаблій О.І. Основи загальної суспільної географії. Підручник. – Львів: Вид.центр ЛНУ ім. І.Франка, 2003. – 444 с.
8. Шаповал В. Державний лад країн світу: Довідник. – К.: Укр. Центр правових студій, 1999.
9. Юрківський В.М. Регіональна економічна і соціальна географія. Зарубіжні країни: Підручник. – К.: Либідь, 2000. – 416 с.

Інформаційні ресурси

1. Довідник ЦРУ по країнах світу. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>
2. Збигнев Бжезинский. Великая шахматная доска (Господство Америки и его геостратегические императивы). – Режим доступу: <http://lib.ru/POLITOLOG/AMERICA/bzhezinskij.txt>
3. Контрольно-навчальні тести: Дистанційний курс «Політична географія» / Грицак Ю.П. – URI: <https://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=1938>
4. Служба зовнішньої розвідки України. – Режим доступу: <http://www.szru.gov.ua/>
5. The Security Service (MI-5). – Режим доступу: <https://www.mi5.gov.uk/>
6. Офіційний сайт ООН. – Режим доступу: <http://www.un.org/>
7. Представництво ООН в Україні. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua>
8. МЗС України. – Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/4130.htm>
9. Велика ложа України. – Режим доступу: <http://www.ukrmason.org/>
10. Всесвітньовідомий сайт «Вікілікс». – Режим доступу: <http://wikileaks.ch/>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
_____

(підпис) (Прізвище

ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
_____

(підпис) (Прізвище

ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами
(Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
_____

(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі
змінами(Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
_____

(підпис) (Прізвище

ініціали)